

УДК 658.8(477)

О. І. Мінняло,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та конкурентної політики, Київський національний торговельно-економічний університет

Є. В. Кононенко,

*студентка, Київський національний торговельно-економічний університет***ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ**

O. Miniailo,

associate Professor of economic theory and competition policy in Kyiv National University of Trade and Economic, associate professor, candidate of economic sciences

E. Kononenko,

student of Kyiv National University of Trade and Economic

STATE REGULATION OF RETAIL TRADE IN UKRAINE

Предметом дослідження є теоретичні основи і практичні аспекти державного регулювання роздрібною торгівлі в Україні. У статті наведено стан та динаміку роздрібною торгівлі України, а також місце держави у регулюванні та розвитку внутрішнього ринку. Розкрито механізм регулювання діяльності роздрібних торговельних підприємств за ринкових умов. Встановлено, що система заходів державного регулювання повинна забезпечувати функціонування конкурентного середовища для всіх учасників ринку та захист прав споживачів. Обґрунтовано об'єктивну необхідність регуляторної політики та її вплив на ефективний розвиток роздрібною торгівлі та внутрішнього ринку в цілому. Розглянуто інструменти державного регулювання у сфері торгівлі та можливі наслідки від їх застосування.

За результатами дослідження визначено перспективні напрями вдосконалення регулювання державою внутрішньої роздрібною торгівлі.

The subject of the research is the theoretical foundations and practical aspects of state regulation of retail trade in Ukraine. In the article presented dynamics of retail trade of Ukraine, and the place of the state in the regulation and development of the domestic market. Mechanism of regulation of activity of retail trade enterprises in the market conditions is disclosed. It is founded that the system of state regulation measures should ensure the functioning of a competitive environment for all market participants and the protection of consumer rights. Justified the objective necessity of regulatory policy and its influence on effective development of retail trade and the domestic market as a whole. Considered are tools of state regulation in the sphere of trade and possible consequences of their application.

According to the results of the research the prospects for improving the regulation of the state of domestic retail trade are determined.

Ключові слова: роздрібна торгівля, торговельна діяльність, роздрібний товарооборот, внутрішній ринок, державне регулювання.

Key words: retail trade, trade activity, retail trade turnover, domestic market, state regulation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Торгівля є важливим джерелом формування прибуткової частини бюджету країни. Тому, насамперед, цілями державного регулювання в цій сфері мають стати забезпечення умов для розвитку торговельного бізнесу. Проте нинішні умови господарювання викликають багато труднощів для роздрібних торговельних підприємств у контексті забезпечення успішного функціонування їх на внутрішньому ринку. На сьогоднішній день багато роздрібних торговельних підприємств не в змозі забезпечити ефективність своєї діяльності. Тому важливим є дослідження ролі держави у забезпеченні ефективного функціонування мережі роздрібних торговельних підприємств та ринку в цілому.

ОСТАННІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПУБЛІКАЦІЇ З ПРОБЛЕМИ

Питання ролі держави у забезпеченні розвитку роздрібною торгівлі розглядаються вітчизняними вченими

та дослідниками, серед яких: В. Апопій [1], І. Височин [2], А. Герасименко [3], Н. Голошубова [5], В. Лагутін [3], І. Лазебна [7], А. Мазаракі [4], О. Пустовойт [10], Ю. Уманців [13], Г. П'ятницька [11], В. Точилін [9], Н. Трішкіна [12] та інші.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження механізмів та інструментарію державного регулювання та його впливу на розвиток роздрібною торгівлі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Завершальною фазою товарного обігу, під час якої здійснюється передавання товару кінцевому споживачеві для задоволення його потреб в обмін на гроші, є роздрібна торгівля. Роздрібний товарооборот — це виручка від продажу безпосередньо населенню споживчих товарів для особистого споживання як за готівку, так і за розрахункові чеки установ банків, через орга-

Таблиця 1. Основні показники стану роздрібної торгівлі України протягом 2006—2016 рр.

Роки	Роздрібний товарооборот підприємств (юридичних осіб), млн грн.	У тому числі питома вага у %		Індекси фізичного обсягу роздрібногo товарообороту підприємств (юридичних осіб) до попереднього року, у порівняннях цінах, у %	Наявність об'єктів роздрібної торгівлі підприємств (юридичних осіб) на кінець року, од.
		Продовольчих товарів	Непродовольчих товарів		
2006	4731,3	36,3	61,7	133,0	2903
2007	6663,0	38,1	61,9	130,9	2924
2008	9858,6	34,2	65,8	119,2	2855
2009	10010,1	36,0	64,0	85,5	2817
2010	12221,6	35,4	64,6	109,6	2882
2011	16331,7	36,0	64,0	119,6	2908
2012	20790,5	36,3	63,7	121,8	2911
2013	22533,0	36,8	63,2	107,5	2883
2014*	25733,9	38,2	61,8	93,9	2757
2015*	31737,8	38,8	61,2	90,9	2916
2016*	37060,0	40,2	59,8	108,6	2928

Примітка: * Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

нізований споживчий ринок, тобто спеціально організовану торговельну мережу (магазини, аптеки, кіоски, автозаправні станції, їдальні, кафе, ресторани) всіма діючими підприємствами незалежно від відомчої підпорядкованості, форм власності та господарювання, а також виручка, одержана через касу неторговельних підприємств, організацій, установ від продажу безпосередньо населенню товарів власного виготовлення, закуплених на стороні або одержаних на бартер. Як економічний показник роздрібний товарооборот відображає обсяг товарної маси (в грошовому вираженні), переходить у сферу особистого споживання, і характеризує, з одного боку, грошову виручку торгівлі, з іншого — суму витрат населення на купівлю товарів. Динаміка роздрібногo товарообороту відображає пропорції між виробництвом і споживанням, потреби підприємств у матеріальних і трудових ресурсах, розвиток торговельної мережі [3, с. 215—217].

Для виявлення тенденцій розвитку роздрібної торгівлі слід провести аналіз кількісних характеристик на підставі загальної статистичної інформації та якісних ознак ринку споживчих товарів на основі аналітичних звітів. Варто відзначити, що роздрібна торгівля в Україні має нестабільний характер.

Починаючи з 2006 року спостерігається коливання в обсягах товарообороту. Особливо помітне сповільнення приросту роздрібногo товарообороту в 2008 році (лише 19,2% у порівнянні з 2007 роком, де приріст склав 30,9%). А в 2009 році обсяг товарообороту взагалі скорочується (на 14,5% у порівнянні з 2008 р.). Така негативна тенденція, перш за все була спричинена кризовими явищами, що мали місце в Україні як результат світової фінансово-економічної кризи. Вже з 2010 до 2012 року відбувався незначний динамічний розвиток торгівлі, підтверджений статистичними даними Державного комітету статистики України, з яких видно, що оборот роздрібної торгівлі має тенденцію до зростання. Оборот роздрібної торгівлі України в 2010 році зріс у порівнянних цінах на 9,6% в порівнянні з 2009 роком. У 2011 році порівнюючи з 2010, обсяг товарообороту збільшився на 19,6%. Зростання обороту роздрібної

торгівлі в Україні в січні 2012 року проти січня 2011 року становило 21,8%, (табл. 1) [6].

Проте, приріст обсягу обороту роздрібної торгівлі в Україні у січні 2013 року проти аналогічного місяця минулого року (у порівнянних цінах) сповільнився і зріс лише на 6,1%. Стосовно наступних двох років спостерігається тенденція в бік зменшення (2014 рік — 6,1%, 2015 рік — 9,1%) [2]. Найбільшим ударом по роздрібній торгівлі в ці роки була девальвація національної валюти. Також слід відзначити зменшення реальних доходів громадян. Така ситуація склалася не лише через зниження курсу національної валюти, але й через такі фактори, як, наприклад, підвищення комунальних тарифів. Негативно на купівельній спроможності громадян позначилось і скорочення споживчого кредитування [10, с. 56].

Однак у 2016 році ситуація є більш оптимістичною. У порівнянні з 2015 роком роздрібний товарооборот збільшився на 8,6%. Такий високий темп зростання роздрібної торгівлі обумовлений: підвищенням купівельної спроможності домогосподарств на тлі зростання реальної заробітної плати (у 2016 році реальна заробітна плата підвищилася на 9%, проти скорочення на 20,2% у 2015), уповільнення цінової динаміки на споживчому ринку (у середньому зростання ІСЦ у 2016 становив 13,9% проти зростання на 48,7% у 2015 р.), покращення споживчих настроїв домогосподарств (у середньомісячному розрахунку у 2016 році індекс споживчих настроїв склав 51,4, що на 5,4 п. вище, ніж аналогічний показник у 2015 р.) [6].

Слід також зазначити, що в структурі роздрібної торгівлі більшу частку становлять непродовольчі товари. Але не дивлячись на це, спостерігається тенденція до збільшення частки продовольчих товарів і відповідно зменшення частки непродовольчих товарів [5, с. 51].

Також очевидним є те, що за останні роки зменшилась кількість об'єктів роздрібної торгівлі (табл. 2).

Це пояснюється тим, що дрібні підприємства об'єднуються задля протистояння конкурентам. Тобто дрібні підприємства об'єднуються у крупні. До цього висновку можна дійти, побачивши збільшення обсягу

Таблиця 2. Динаміка об'єктів роздрібної торгівлі України протягом 2006–2016 років

Роки	Наявність об'єктів роздрібної торгівлі підприємств (юридичних осіб) на кінець року, тис. од.	У тому числі		Кількість ринків з продажу споживчих товарів на кінець року, од.
		магазини	кіоски та автозаправні станції	
2006	73,6	54,6	19	2890
2007	71,9	52,3	19,6	2834
2008	69,2	50,5	18,7	2785
2009	65,3	47,6	17,7	2761
2010	64,8	48	16,8	2758
2011	64,2	48,4	15,8	2698
2012	62,2	47,2	15	2647
2013	59,8	45,5	14,3	2609
2014*	49,6	38,6	11,0	2177
2015*	49,6	38,5	11,1	2134
2016*	49,3	38,4	10,9	н.д.

Примітка: * Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.
Джерело: [6].

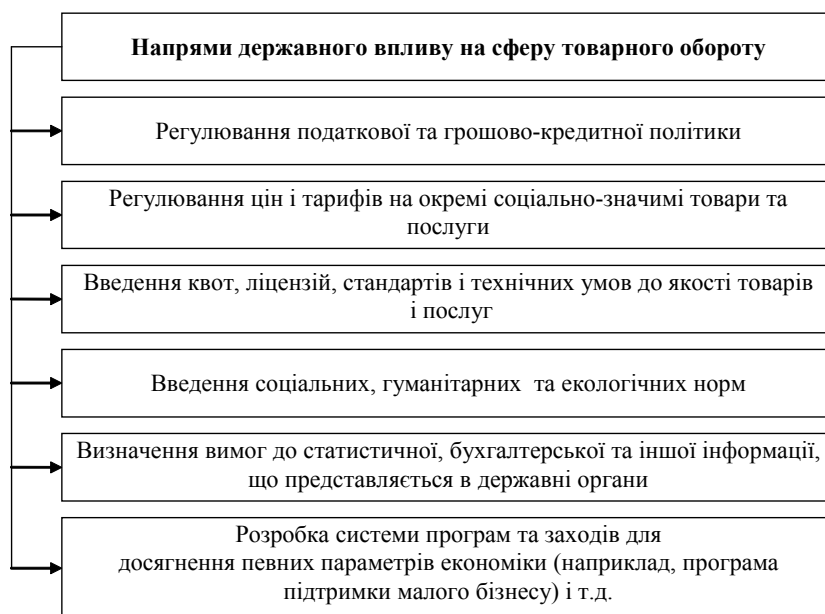
дрібного товарообігу при меншій кількості торговельних об'єктів. При цьому слід зауважити, що головним індикатором взаємозв'язку концентрації в торгівлі та спеціалізації є не паралельне кількісне скорочення, а структурні зміни: за останні десять років частка спеціалізованих підприємств в секторі продовольчої торгівлі зростає з 5,6% у 2005 р. до 7,1% в 2015 р., а в торгівлі непродтоварами — відповідно з 33,4% до 48,4% [1, с. 19].

Також однією з причин є воєнні дії, що відбуваються на сході країни, в результаті яких зруйновано багато об'єктів роздрібної торгівлі. Таким чином, можна говорити, що існують загрози для розвитку роздрібної торгівлі в Україні, які здатні зашкодити як суспільним, так і приватним інтересам. Разом з тим, значні зміни відбуваються щодо організаційно-правових форм господарювання в торгівлі України. З 2013 року спостерігається зменшення кількості акціонерних товариств, приватних підприємств та філій. Така тенденція пов'язана з переходом торговельних підприємств із однієї

організаційно-правової форми в іншу, більш привабливу для здійснення господарської діяльності. Проте необхідно враховувати, що значну частину роздрібного товарообороту України забезпечують фізичні особи підприємці. Саме тому необхідно забезпечити відповідне регулювання даної сфери з боку держави.

Слід зазначити, що за нових економічних умов роль і місце держави в управлінні торгівлею стали менш вагомими і змінили свій економічний та правовий зміст. Відтак, у взаємовідносинах держави з суб'єктами ринку відбувається заміна управлінських функцій на регулятивні [14, с. 9]. Досвід економічно розвинутих країн переконує в необхідності і дієвості регулятивних державних функцій, що базуються на досконалій нормативно-правовій базі, розвинутій інфраструктурі ринку й ефективній системі соціального захисту споживачів у ринкових умовах.

Державна політика завжди передбачає необхідність визначення цілей та завдань і зумовлюється визначеними принципами, які в подальшому досягаються за

Рис. 1. Напрями державного впливу на сферу товарного обороту

допомогою відповідних інструментів і засобів. Крім того, державна політика регулювання торгівлі відзначається особливою значущістю процесів та явищ, оскільки впливає на соціально-економічний розвиток в цілому. Окремо відзначимо, що метою участі державних органів у розвитку роздрібної торгівлі є створення відповідних умов, що забезпечують нормальне функціонування суб'єктів підприємництва у ринковому середовищі [7, с. 73]. Для досягнення відповідного результату форми і механізми державного регулювання роздрібної торгівлі для виконання в повному обсязі власних функцій, повинні мати динамічний і досить гнучкий характер, їх реалізація здійснюється за відповідними напрямами (рис. 1).

У ринковій економіці роль держави полягає в першу чергу в тому, щоб встановити "правила гри", визначити стратегічні напрямки розвитку, підтримува-

Таблиця 3. Інструменти державного регулювання торгівлі і наслідки від їх застосування

Інструмент регулювання	Можливі наслідки від застосування інструменту державного регулювання
Регулювання цін	(представлені наслідки виникають у разі встановлення нижніх граничних значень) - призводить до стримування цінової конкуренції між ритейлерами; - зростання цін на товари національних виробників, виробники починають зловживати своїм становищем, що призводить до зниження внутрішньообрандової конкуренції; - ускладнює відносини між ритейлерами та постачальниками, маркетингові платежі стають ключовим фактором диференціації та відбору постачальника; - стимулює розвиток власних торговельних марок; - посилення нецінових форм конкуренції
Контроль бар'єрів входу на ринок	- призводить до зростання роздрібних цін; - зменшення обсягів інвестицій у ритейл, особливо в комунікаційні та інформаційні технології; - падіння рівня зайнятості у сфері ритейлу; - модернізація та диверсифікація асортименту; - посилення інтернаціоналізації діяльності торговельних мереж; - спотворення конкуренції в ритейлі
Обмеження операційної діяльності	- зростають операційні та логістичні витрати ритейлерів; - у великих форматах (гіпермаркети тощо) виникають ускладнення з реалізацією розширеного асортименту товарів у зв'язку зі зниженням потоку покупців; - зниження ефективності діяльності ритейлерів; - соціальний ефект у вигляді певних переваг для малого бізнесу
Регулювання відносин між ритейлерами та постачальниками	- зниження контрактної дисципліни: зазвичай обмеження застосовують лише до торговельних мереж, хоча недобросовісними можуть бути і дії постачальника; - зниження гнучкості цінової політики як ритейлерів, так і компаній-постачальників; - застосування «сірих» схем у контрактних відносинах, які раніше були офіційно оформлені в контрактах у вигляді бонусів та інших платежів

ти нормальне функціонування регулюючих механізмів, а не в чіткій регламентації діяльності підприємств. Вплив держави на сферу товарного обігу здійснюється з метою збалансування попиту та пропозиції і передбачає реалізацію ряду завдань [4, с. 278—279]. Відтак, пріоритетними завданнями в області державного регулювання торгівлі є:

- розробка, прийняття, контроль нормативно-правових актів;
- реалізація державної політики щодо розвитку підприємств роздрібною торгівлі;
- створення умов для добросовісної конкуренції на ринку;
- послаблення прямих форм втручання і контролю за діяльністю підприємств роздрібною торгівлі;
- реалізація політики стимулювання споживчого сектору [12, с. 222—223].

Для здійснення регулювання у сфері торгівлі держава використовує відповідні інструменти, перелік яких та можливі наслідки від їх застосування наведено в таблиці 3.

Насамперед, напрями та інструменти державного регулювання торговельних підприємств повинні визначитися економічним розвитком країни, ступенем її інтегрування в світову економічну систему, розвитком споживчого та фінансового ринків, їх інфраструктурою, великою кількістю фінансових інструментів, що використовуються у господарській практиці, а також формами економічних відносин різних суб'єктів господарювання. Тому враховуючи всі вищезазначені аспекти, а особливо інтегрування України до світової спільноти виникає необхідність розробки пріоритетних напрямів державного регулювання роздрібною торгівлі, які забезпечуватимуть формування сприятливого конкурентного середовища на споживчому ринку для ефективного здійснення господарської діяльності суб'єктів торговельної сфери [11, с. 110—111]. Нами запропоновано

такі напрями державного регулювання роздрібною торгівлі:

- вдосконалення нормативно-правової бази регулювання роздрібною торгівлі;
- застосування державного контролю у сфері антимонопольного законодавства;
- стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів у сфері торгівлі;
- сприяння підвищенню якості продукції;
- забезпечення соціального захисту населення, підвищення купівельної спроможності;
- формування споживчої грамотності населення, розвитку раціонального економічного мислення;
- підтримка національного товаровиробника.

ВИСНОВКИ

Таким чином, роздрібна торгівля на сьогодні залишається проблемною сферою в Україні та несе за собою негативні наслідки для функціонування внутрішнього ринку в цілому. Тому для її динамічного розвитку необхідно забезпечити стабільність економіки, сформувавши механізм регулювання, який буде створювати умови для конкуренції у сфері торгівлі, захищати інтереси як продавців, так і покупців (споживачів). Важливо також регулювати діяльність великих гравців ринку, аби уникнути монополізації та підтримувати суб'єктів малого та середнього бізнесу шляхом стимулювання підприємницької діяльності на засадах суспільної справедливості. Тобто сучасна система регулювання ринку роздрібною торгівлі повинна бути спрямована на досягнення таких цілей як стабільність, ефективність та чесність і відповідно має базуватися на таких принципах, що передбачають: захист прав та інтересів учасників з боку держави, прозорість та доступність інформаційної бази, необхідної для прийняття рішень, підтримку добросовісної конкуренції, існування державного орга-

ну регулювання з чітко визначеними функціями і повноваженнями, підтримку інновацій у даній галузі. Реалізація перелічених напрямів вдосконалення політики державного регулювання сприятиме подальшому розвитку торгівлі, ринкових засад в економіці, ефективному входженню країни у світове співтовариство, підвищенню якості життя українського населення.

Література:

1. Апопій В. Тенденції розвитку спеціалізації у роздрібній торгівлі України / В. Апопій, О. Шалева, Т. Гуштан // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. — 2016. — Вип. 10 (1). — С. 18—22.
2. Височин І. Управління товарооборотом підприємств роздрібної торгівлі: монографія. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. — 543 с.
3. Внутрішній ринок і торгівля України: структурно-інституціональна трансформація: монографія / В. Лагутін, Ю. Уманців, А. Герасименко та ін.; за ред. В. Лагутіна. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. — 432 с.
4. Внутрішня торгівля України: монографія / А. Мазаракі, В. Лагутін, А. Герасименко [та ін.] / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. — 864 с. — 864 с.
5. Голошубова Н. Роздрібна торгівля м. Києва: трансформація формату та структури / Н. Голошубова // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. — 2015. — № 3 (1). — С. 44—59.
6. Економічна діяльність [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — Електронні дані. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Лазебна І. Фінансово-економічні методи державного регулювання ринку споживчих товарів в Україні / І. Лазебна // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. — 2013. — Вип. 1 (1). — С. 71—74.
8. Підприємницькі мережі в торгівлі: монографія / [Н. Голошубова, О. Кавун, В. Торопков та ін.] / За заг. ред. Н. Голошубової. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. — 344 с.
9. Проблеми, напрями та чинники сприяння розвитку внутрішнього ринку України (реальний сектор економіки): монографія / За ред. А. Даниленка, Л. Дейнеко, В. Точиліна. — К.: Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2013. — 292 с.
10. Пустовойт О. Політика розвитку внутрішнього ринку та Угода про асоціацію Україна — ЄС: спільність і суперечність завдань / О. Пустовойт // Економіка і прогнозування. — 2015. — № 1. — С. 49—63.
11. П'ятницька Г. Переваги і недоліки розвитку великих торговельних мереж на ринку роздрібної торгівлі продовольчими товарами / Г. П'ятницька // Актуальні проблеми економіки. — 2013. — № 4. — С. 103—113.
12. Трішкіна Н. Сутність оптової торгівлі та її місце в соціально-економічному розвитку країни / Н. Трішкіна // Вісник Хмельн. нац. ун-т. — 2012. — № 1. — С. 221—226.
13. Уманців Ю. Тенденції розвитку внутрішньої торгівлі України / Ю. Уманців, О. Міняйло, В. Чудак // Актуальні проблеми економіки. — 2016. — № 7. — С. 151—162.

14. Mazaraki A., Lagutin V. Internal Trade of Ukraine in Crisis Socio-Economic Challenges // Herald of Kyiv National University of Trade and Economics. — 2015. — №6. — P. 5—17.

References:

1. Apopiy, V.V. Shaleva, O.I. Gushtan, T.V. (2016), "Trends of specialization in Ukrainian retail", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 10 (1), pp. 18—22.
2. Vysochyn, I. (2012), *Upravlinnia tovarooborotom pidpriemstv rozdribnoi torhivli [Management of commodity turnover of enterprises of retail trade]*, Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, Kyiv, Ukraine.
3. Lahutin, V. Umantsiv, Yu. Gerasymenko, A. (2015), *Vnutrishnii rynek i torhivlia Ukrainy: strukturno-institutsionalna transformatsiia [Domestic market and trade of Ukraine: structural and institutional transformation]* Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, Kyiv, Ukraine.
4. Mazaraki, A. Lahutin, V. Gerasymenko, A. (2016), *Vnutrishnia torhivlia Ukrainy [Domestic trade of Ukraine]*, Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, Kyiv, Ukraine.
5. Holoshubova, N. (2015), "Retail trade of Kiev: transformation of format and structure", *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu*, vol. 3, pp. 44—59.
6. The state statistics service of Ukraine, "Economic activity", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Lazebna, I. (2013), "Financial and economical methods of state regulation of the consumer goods market in Ukraine", *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*, vol. 1 (1), pp. 71—74.
8. Holoshubova, N. Kavun, O. Toropkov, V. (2014), *Pidpriemnytski merezhi v torhivli [Business networks in trade]*, Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, Kyiv, Ukraine.
9. Danylenka, A. Deineko, L. Tochylyna, V. (2013), *Problemy, napriamy ta chynnyky spriyannia rozvytku vnutrishnoho rynku Ukrainy (realnyi sektor ekonomiky [Problems, directions and factors contributing to the development of the domestic market of Ukraine (real sector of the economy)]*, *In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrainy*, Kyiv, Ukraine.
10. Pustovoyt, O. (2015), "The policy of the development of the internal market and the Association Agreement Ukraine-EU: the commonality and contradiction of the tasks", *Ekonomika i prohnozuvannia*, vol. 1, pp. 49—63.
11. Piatnytska, H. (2013), "Advantages and disadvantages of development of large retail chains in the retail trade of food products", *Aktualni problemy ekonomiky*, № 4, pp. 103—113.
12. Trishkina, N. (2012), "The essence of wholesale trade and its place in the socio-economic development of the country", *Visnyk Khmeln. nats. un-t*, № 1, pp. 221—226.
13. Umantsiv, Yu. Miniailo, O. Chudak, V. (2016), "Trends in the development of Ukraine's domestic trade", *Aktualni problemy ekonomiky*, №7, pp. 151—162.
14. Mazaraki, A. Lagutin, V. (2015), "Internal Trade of Ukraine in Crisis Socio-Economic Challenges", *Herald of Kyiv National University of Trade and Economics*, № 6, pp. 5—17.

Стаття надійшла до редакції 03.07.2017 р.